

KESKI-POHJANMAAN LIITTO

MELLERSTA ÖSTERBOTTENS FÖRBUND

Keski-Pohjanmaan kulttuuristrategia 2030

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO JA TARKOITUS	4
1.1 Suhde maakuntastrategiaan ja maakuntaohjelmaan	4
1.2. Kulttuurin kytkeytyminen muihin osastrategioihin	5
2. MISSIO, VISIO JA ARVOT.....	6
3. TOIMINTAYMPÄRISTÖ TIIVISTETTYNÄ.....	7
3.1 Kulttuurin nykytila Keski-Pohjanmaalla.....	7
3.2 Toimintaympäristön muutosvoimat ja tulevaisuustietoisuus.....	8
Kulttuuri osana yhteiskunnallista kriisinkestävyttä	8
3.3 Keski-Pohjanmaa osana Eurooppaa ja globaalia kulttuurikenttää	9
3.4 Kulttuuristrategia ja Agenda 2030	9
4. SWOT – YHTEENVETO	10
5. STRATEGISET KÄRJET 2026–2030	11
5.1 Koordinaation selkeyttäminen ja pysyvät rakenteet	11
5.2 Maakunnallinen kulttuuribrändi ja yhteinen viestintä	12
5.3 Saavutettavuus ja yhdenvertaisuus	12
5.4 Kulttuurihyvinvointi ja sote-yhteistyö.....	12
5.5 Luova talous, kulttuurimatkailu ja elinvoima	13
5.6 Kulttuuriperintö ja identiteetti (läpileikkaava strateginen voimavara)	13
Kulttuuristrategia ja Agenda 2030	14
6. Koulutus, osaaminen ja ammatti-ekosysteemi.....	15
Taiteilijoiden ja luovien alojen ammattilaisten toimeentulo ja ansaintarakenteet	15
7. KULTTUURISTRATEGIAN RESURSSIT JA TOTEUTUS	16
7.1. Rahoitus ja resurssit	16
7.2. Roolit ja kumppanuudet.....	16
7.3. Seuranta ja arviointi	17
7.4. Aikataulu 2026–2030 (tiekartta)	18
7.5. Riskit ja hallintatoimet.....	19
Liite A. Ristiinviittaustaulukko: Strategian toimet ↔ Maakuntaohjelma 2026–2029.....	20

TAULUKOT JA KUVIOT

Taulukko 1. SWOT.....	10
Kuva 1. Kulttuuristrategian toimijat.....	16
Kuva 2. Tiekartta 2026–2030.	18

1. JOHDANTO JA TARKOITUS

Keski-Pohjanmaan kulttuuristrategian tarkoituksena on linjata maakunnan kulttuurin kehittämisen tavoitteet, painopisteet ja toimeenpano vuosille 2026–2030. Strategia kokoaa maakunnan yhteisen tahtotilan, määrittää vastuut ja kumppanuudet sekä asettaa seurannan ja arvioinnin periaatteet. Strategia tukee kuntien, kulttuurilaitosten, järjestöjen, oppilaitosten, yritysten ja hyvinvointialueen yhteistyötä kulttuurin hyvinvointivaikutusten, elinvoiman ja saavutettavuuden vahvistamiseksi.

Kulttuuristrategian valmistelu pohjautui laajaan olemassa olevaan tietopohjaan. Kulttuuristrategia-työryhmän käynnistyessä keskeisenä lähtöaineistona olivat KUMAHA-hankkeen (2021–2023) aikana kootut aineistot, erityisesti hankkeessa toteutettujen kuntalaisfoorumien tuottama asukaspalaute ja analyysi. Kuntalaisfoorumeissa kuultiin Keski-Pohjanmaan kuntien asukkaita eri puolilla maakuntaa, ja niissä kerättiin näkemyksiä kulttuuripalvelujen toimivuudesta, saavutettavuudesta, osallisuuden kokemuksista sekä kulttuurin merkityksestä arjessa ja hyvinvoinnissa.

KUMAHA-hankkeessa koottu asukas- ja sidosryhmäaineisto sekä muu valmistelussa hyödynnetty tilasto- ja tutkimustieto muodostivat kulttuuristrategiatyölle yhteisen pohja-aineiston, jota työryhmä täydensi ja tarkensi strategiaproessin aikana. Asukaskuulemisissa esiin nousseet tarpeet ja kehityssuunnat ovat vaikuttaneet suoraan strategian tavoitteisiin, painopisteisiin ja valittuihin strategisiin käriin.

Strategia on valmisteltu sidosryhmiä kuullen viidessä kulttuuristrategia-työryhmän työpajassa. Työssä on korostunut rahoituksen kestävyys, koordinaation selkeyttäminen, maakunnallisen kulttuuribrändin ja viestinnän vahvistaminen sekä palvelujen saavutettavuus koko maakunnassa.

Strategia linjaa yhteisen suunnan vuosille 2026–2030. Sen vaikuttavuus syntyy yhteistyöstä, pitkäjänteisestä toimeenpanosta ja avoimesta seurannasta. Kulttuuri on keskeinen hyvinvoinnin, osallisuuden ja elinvoiman mahdollistaja Keski-Pohjanmaalla. Onnistuminen edellyttää selkeitä rakenteita, päätöksenteon arvovalintoja ja rohkeutta priorisoida.

Keski-Pohjanmaan kulttuuristrategia ei vastaa vain nykytilaan, vaan suuntaa kohti tulevaisuutta, jossa toimintaympäristö on yhä epävarmempi, resurssit niukemmat ja odotukset kulttuurin yhteiskunnallisista vaikutuksista kasvavat. Strategia perustuu valintoihin: kaikkea ei voida tehdä kaikkialla, vaan painopiste asetetaan vaikuttavuuteen, kumppanuuksiin ja uudistumiskykyyn.

Kulttuuri nähdään maakunnassa strategisena voimavarana, joka tukee hyvinvointia, elinvoimaa, identiteettiä ja alueen sopeutumiskykyä globaalien muutosten keskellä.

1.1 Suhde maakuntastrategiaan ja maakuntaohjelmaan

Keski-Pohjanmaan maakuntastrategia 2050 ja maakuntaohjelma 2026–2029 hyväksyttiin maakuntavaltuustossa marraskuussa 2025. Kulttuuristrategia toimeenpanee ja täydentää maakuntastrategian linjauksia. Kehittämisteemojen osalta erityisesti: 1) Hyvinvoiva asukas ja yhteisö: Keski-

Pohjanmaan pysyminen aktiivisena kulttuuriperintönsä säilyttäneenä kulttuurimaakuntana; kulttuurin merkityksen ja vaikuttavuuden vahvistaminen ihmisten ja yhteisöjen hyvinvoinnin edistämiseksi; 2) kestävä elinympäristö: kulttuuri- ja luonnonperintö osana uusien asukkaiden houkuttelua; Keski-Pohjanmaa kestävästä matkailusta ja paikallisesta kulttuurista tunnettuna matkailukohteena; 3) monipuoliset elinkeinot: vahvan kulttuuriosaamisen hyödyntäminen matkailumarkkinoinnissa. Keski-Pohjanmaan tavoitellun aluerakenteen 2050 osalta kulttuuriin kytkeytyy etenkin aihepiireihin eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu sekä kulttuuri- ja luontoympäristö, kulttuuriperintö ja alueiden virkistyskäyttö. Kulttuuri tukee elinympäristön laatua, vahvistaa yhteisöllisyyttä ja identiteettiä sekä lisää alueen pito- ja vetovoimaa.

Kulttuuristrategia kytkeytyy suoraan maakuntaohjelmaan 2026–2029 teemoihin: 1) Hyvinvoiva asukas ja yhteisö – kulttuurihyvinvointi, osallisuus ja yhdenvertaisuus; 2) Kestävä elinympäristö – julkinen taide, kulttuuriympäristöt ja digitaalinen saavutettavuus; 3) Monipuoliset elinkeinot – luovan talouden ekosysteemi, kulttuurimatkailu ja TKI-yhteydet.

Maakuntaohjelman 2021–2025 ulkoinen arviointi on korostanut tarvetta huomioida hyvinvointi- ja terveyssektorin, matkailun ja kulttuurin tuomat mahdollisuudet maakuntaohjelmassa 2026–2029. Kulttuuristrategia tarkoittaa maakuntaohjelman linjauksia ja vastaa suosituksiin vahvalla kulttuurihyvinvoinnin, kulttuurimatkailun ja koordinaation painotuksella.

1.2. Kulttuurin kytkeytyminen muihin osastrategioihin

Maakuntaohjelman eri osastrategiat tarkentavat ohjelman tavoitteita, ja ne kytkeytyvät kulttuuristrategiaan. Tässä on nostettu esille muutama keskeinen esimerkki.

Keski-Pohjanmaan järjestöstrategia on kulttuuristrategian näkökulmasta tärkeä, koska järjestöt ja kolmas sektori on nimetty yhdeksi kulttuuristrategian toimijoista, ja koska järjestöillä on tärkeä rooli kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluiden tuottamisessa. Yhdeksi Keski-Pohjanmaan vahvuudeksi järjestötoiminnassa nostetaan alueen pitkä historia ja kulttuuriperintö.

Keski-Pohjanmaan matkailustrategiassa yhdeksi keskeiseksi matkailun elementiksi ja erityispiirteeksi nostetaan kulttuuri, kuten Kaustisen alueen elävä kulttuuriperintö, Kokkolan Neristan ja muut urbaanimmat vetovoimatekijät sekä alueen kulttuurilaitosten tuottamat taide- ja kulttuuripalvelut. Maakunnan matkailuprofiilia tulisi vahvistaa entisestään laadukkaana, paikallisista kulttuuri- ja taidepalveluista ja luonnosta ammentavana matkakohteena. Matkailustrategia päivitetään vuonna 2026.

Kulttuurinäkökulma huomioidaan myös muissa osastrategioissa, jotka julkaistaan Keski-Pohjanmaan liiton verkkosivuilla www.keski-pohjanmaa.fi.

2. MISSIO, VISIO JA ARVOT

Visio 2030

Keski-Pohjanmaa on kulttuurin mahtimaakunta, jossa jokaisella on yhdenvertainen mahdollisuus kokea, tehdä ja kehittää kulttuuria. Kulttuuri on osa arkea, oppimista ja elinympäristöä; se tuottaa kestävää hyvinvointia ja elinvoimaa. Kulttuuri toimii keskeisenä vetovoimatekijänä sekä asukkaille, osaajille että matkailijoille.

Missio

Kulttuuri vahvistaa Keski-Pohjanmaan yhteisöjä, identiteettiä ja hyvinvointia sekä toimii vetovoiman, pitovoiman ja luovan talouden lähteenä.

Arvot

- **Osallisuus ja yhdenvertaisuus** – kulttuuri kuuluu kaikille, esteettömyys ja saavutettavuus huomioiden.
- **Yhteisöllisyys ja yhteistyö** – kulttuuri syntyy kohtaamisista, verkostoista ja kumppanuuksista.
- **Kestävä kehitys** – ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen vastuu ohjaavat toimintaa.
- **Rohkeus ja uudistuminen** – kokeilevuus, digitalisaatio ja uudet ilmaisumuodot.
- **Kulttuuriperinnön vaaliminen ja uudistaminen** – elävä perintö siirtyy sukupolvelta toiselle.

3. TOIMINTAYMPÄRISTÖ TIIVISTETTYNÄ

Keski-Pohjanmaan kulttuurikenttä nojaa vahvaan perinteeseen, monipuoliseen tarjontaan ja aktiivisiin toimijoihin (laitokset, oppilaitokset, yhdistykset). Alueella toimii kansallisesti ja kansainvälisesti tunnettuja kulttuuri- ja taidelaitoksia, instituutioita sekä festivaaleja. Samalla pienissä kunnissa resurssit ovat niukat ja palvelujen saavutettavuus epätasaista. Digitalisaatio, väestörakenteen muutos, julkisen talouden kiristyminen sekä sosiaalinen ja alueellinen eriytyminen ovat keskeisiä muutosajureita. Luova talous ja kulttuurimatkailu tarjoavat kasvumahdollisuuksia.

Keski-Pohjanmaan kulttuurikenttä rakentuu vahvojen instituutioiden, aktiivisen kolmannen sektorin, luovan talouden toimijoiden sekä paikallisten kulttuurikäytäntöjen varaan.

Kulttuuripalvelujen käyttö on monilla osa-alueilla valtakunnallisesti vertailukelpoisella tasolla, mutta alueelliset erot ovat merkittäviä.

Pienemmissä kunnissa kulttuuritoiminta nojaa korostuneesti vapaaehtoistoimintaan ja hankerahoitukseen, kun taas keskuksissa tarjonta on institutionaalisempaa. Kulttuurin rahoitus asukasta kohden on kokonaisuutena rajallinen, mikä korostaa priorisoinnin ja yhteistyön merkitystä.

Kansalliset kulttuuripolitiikan tutkimukset ovat osoittaneet kulttuurin osallistujakunnan eriytyvän sosioekonomisesti ja alueellisesti. Tämä kehitys näkyy myös Keski-Pohjanmaalla ja edellyttää aktiivisia saavutettavuus- ja osallisuustoimia.

3.1 Kulttuurin nykytila Keski-Pohjanmaalla

Keski-Pohjanmaan kulttuurikenttä perustuu vahvaan kulttuuriperinteeseen, monipuoliseen toimijakenttään ja aktiiviseen kansalaistoimintaan. Maakunta tunnetaan erityisesti elävästä musiikkikulttuuristaan, kansanmusiikista ja vahvasta musiikkikasvatuksesta, jotka muodostavat merkittävän osan alueen kulttuuri-identiteettiä ja näkyvyyttä myös kansallisesti ja kansainvälisesti. Keski-Pohjanmaalla toimii useita valtakunnallisesti ja kansainvälisesti tunnistettuja kulttuurilaitoksia, oppilaitoksia ja tapahtumia, joiden vaikutus ulottuu maakunnan rajojen ulkopuolelle.

Kulttuuripalvelujen käyttö on monilla osa-alueilla valtakunnallisesti vertailukelpoisella tasolla. Tarjonnan saavutettavuudessa ja osallistumisessa on kuitenkin merkittäviä alueellisia eroja. Pienissä kunnissa kulttuuritoiminta nojaa suurelta osin kolmannen sektorin, yhdistysten ja vapaaehtoisten toimeliaisuuteen, kun taas suuremmissa keskuksissa tarjonta on institutionaalisempaa ja resurssipohja vakaampi. Kulttuurin rahoitus asukasta kohti on kokonaisuutena rajallinen, mikä korostaa maakunnallisen yhteistyön, yhteisten rakenteiden ja vaikuttavien toimintamallien merkitystä.

Kulttuurin ja luovien alojen merkitys Keski-Pohjanmaan elinvoimalle näkyy sekä työllisyydessä että alueen pito- ja vetovoimatekijöissä, erityisesti musiikin, tapahtumien ja kulttuurimatkailun osalta. Maakunnassa toimii selkeä koulutus- ja osaamispolku taiteen perusopetuksesta ammatilliseen ja

korkea-asteen koulutukseen, mikä tukee sekä kulttuurisen jatkuvuuden että ammatillisen uusiutumisen edellytyksiä.

Kansallinen tutkimustieto osoittaa, että kulttuuriosallistuminen eriytyy sosioekonomisesti, alueellisesti ja ikäryhmittäin. Tämä kehityssuunta on havaittavissa myös Keski-Pohjanmaalla ja edellyttää tavoitteellisia saavutettavuuden, osallisuuden ja kohdennettujen toimenpiteiden linjauksia, jotta kulttuuri on yhdenvertaisesti kaikkien maakunnan asukkaiden ulottuvilla.

3.2 Toimintaympäristön muutosvoimat ja tulevaisuustietoisuus

Kulttuuristrategia laaditaan ajassa, jossa yhteiskunnalliset, taloudelliset ja teknologiset muutokset tapahtuvat nopeasti ja osin vaikeasti ennakoitavasti. Tulevaisuustietoisuus ja muutосkyvykyys ovat siten keskeisiä strategisen toiminnan edellytyksiä.

Keskeiset toimintaympäristöä muokkaavat muutosvoimat voidaan jäsentää seuraavasti:

- **Poliittinen ja hallinnollinen ulottuvuus:** Monitasoinen ohjaus (EU, valtio, alue), kulttuurirahoituksen epävarmuus ja julkisen talouden paineet.
- **Taloudellinen ulottuvuus:** Julkisten resurssien niukkeneminen rinnakkain luovan talouden, kulttuurimatkailun ja elämystalouden kasvupotentiaalin kanssa.
- **Sosiaalinen ulottuvuus:** Väestön ikääntyminen, monikulttuuristuminen, muuttoliike ja osallisuuserojen kasvu.
- **Teknologinen ulottuvuus:** Digitalisaatio, hybridit kulttuurimuodot, uudet jakelukanavat ja tekoälyn vaikutukset kulttuurituotantoon.
- **Ekologinen ulottuvuus:** Ilmastonmuutos, kestävän tapahtumatuotannon vaatimukset ja kulttuuriympäristöjen sopeuttaminen.

Toimintaympäristöä voidaan kuvata myös VUCA-kehikon avulla (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity). Tässä kontekstissa kulttuurin vahvuuksia ovat joustavuus, kokeilevuus, merkityksellisyyden tuottaminen ja yhteisöjen resilienssin vahvistaminen.

Kulttuuritoiminta tapahtuu yhä enenevässä määrin epävarmassa, nopeasti muuttuvassa ja kompleksisessa toimintaympäristössä, mikä edellyttää kokeilevia toimintamalleja, verkostoja ja oppivaa strategiaa.

Kulttuuri osana yhteiskunnallista kriisinkestävyttä

Kulttuuri ja kulttuuriperintö vahvistavat Keski-Pohjanmaan henkistä kriisinkestävyttä, yhteisöjen resilienssiä ja sosiaalista pääomaa. Paikallinen identiteetti, yhteisölliset kulttuurikäytännöt ja vapaaehtoistoiminta lisäävät luottamusta ja kykyä selviytyä yhteiskunnallisista häiriötilanteista, kuten taloudellisista kriiseistä, pandemioista ja informaatiovaikuttamisesta.

Kulttuuristrategia tunnistaa kulttuurin merkityksen osana laajempaa varautumista ja kestävän yhteiskunnan rakentamista. Elävä kulttuuriperintö, saavutettavat kulttuuripalvelut ja osallisuutta

vahvistavat toimintamallit tukevat yhteisöjen sopeutumiskykyä nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä.

3.3 Keski-Pohjanmaa osana Eurooppaa ja globaalia kulttuurikenttää

Keski-Pohjanmaa on osa alueiden Eurooppaa, jossa kulttuurilla on keskeinen rooli alueellisen identiteetin, elinvoiman ja kansainvälisen verkottumisen vahvistamisessa. Eurooppalaiset rahoitusinstrumentit, verkostot ja liikkuvuusohjelmat tarjoavat maakunnan toimijoille mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen, näkyvyyteen ja kansainvälisiin kumppanuuksiin.

Kansainvälinen yhteistyö ja eurooppalaiset verkostot tukevat myös maakunnan kulttuuriperinnön säilymistä ja uusiutumista sekä edistävät luovan talouden kehittymistä. Tavoitteena on, että Keski-Pohjanmaa tunnustetaan avoimena ja verkottuneena kulttuurimaakuntana.

Kulttuuristrategia toimii Keski-Pohjanmaan yhteisenä viiteasiakirjana eurooppalaisissa ja kansainvälisissä rahoitushauissa, mahdollistaen maakunnan toimijoille yhteisen narratiivin, painopisteet ja kumppanuusperustan. Tavoitteena on vahvistaa Keski-Pohjanmaan asemaa kansainvälisesti tunnistettavana kulttuurimaakuntana sekä lisätä aktiivista osallistumista eurooppalaisiin verkostoihin, ohjelmiin ja yhteistyöhankkeisiin.

Kaupunkitason toimijoiden mahdollisuuksia hakeutua kansainvälisiin verkostoihin ja tunnustuksiin (esim. UNESCO-verkostot) tarkastellaan osana kansainvälisen kulttuuriprofiilin vahvistamista.

3.4 Kulttuuristrategia ja Agenda 2030

Keski-Pohjanmaan kulttuuristrategia tukee YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (Agenda 2030) toteutumista maakunnassa. Kulttuuri nähdään läpileikkaavana tekijänä, joka edistää hyvinvointia, osallisuutta, kestäväää elinympäristöä ja kumppanuuksia.

Kulttuuristrategia kytkeytyy erityisesti seuraaviin kestävän kehityksen tavoitteisiin:

- **Tavoite 3 – Hyvinvointi:** kulttuurihyvinvointi ja yhteistyö hyvinvointialueen kanssa osana ennaltaehkäisevää ja yhteisöllistä hyvinvoinnin edistämistä
- **Tavoite 4 – Laadukas koulutus:** kulttuurikasvatus, taiteen perusopetus ja elinikäinen oppiminen
- **Tavoite 10 – Eriarvoisuuden vähentäminen:** kulttuuripalvelujen saavutettavuus, osallisuus ja yhdenvertaisuus
- **Tavoite 11 – Kestävät yhteisöt:** kulttuuriympäristöt, rakennettu perintö ja julkinen taide osana elinympäristön laatua
- **Tavoite 17 – Kumppanuudet:** maakunnallinen, kansallinen ja eurooppalainen yhteistyö ja verkostot

4. SWOT – YHTEENVETO

Vahvuudet: vahva kulttuuriperintö ja identiteetti; monipuolinen ja korkeatasoinen tarjonta; aktiivinen kolmas sektori; kattavat kirjastot ja taiteen perusopetus; kansainvälisesti tunnetut toimijat ja tapahtumat.

Heikkoudet: resurssien niukkuus pienissä kunnissa; epätasainen saavutettavuus; kulttuurin hauras asema päätöksenteossa; yleisöhaasteet (ruuhkavuosi-ilaiset, maahanmuuttajat); maakunnallisen brändin puutteet.

Mahdollisuudet: luovan talouden kasvu ja monialaiset rajapinnat; kulttuurimatkailu; digitalisaatio; kulttuurihyvinvoinnin integrointi sote-palveluihin; rahoituskanavien monipuolistaminen.

Uhat: julkisen talouden heikentyminen; väestörakenteen muutos ja poismuutto; eriarvoistuminen; ilmastonmuutoksen vaikutukset; hallinnollinen kuormitus pienille toimijoille.

Taulukossa 1 on esitetty tiivistetysti yhteistyössä toimijoiden kanssa määritellyt Keski-Pohjanmaan kulttuuritoiminnan vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat.

Taulukko 1. SWOT.

Vahvuudet	Mahdollisuudet
<ul style="list-style-type: none"> • Vahva kulttuuriperintö • Laadukas tarjonta • Aktiivinen kolmas sektori • Kattavat palvelut • Korkea osallistuminen	<ul style="list-style-type: none"> • Luovan talouden kasvu • Kulttuurimatkailu • Digitalisaatio • Kulttuurihyvinvointi • Uudet rahoituskanavat
Heikkoudet	Uhat
<ul style="list-style-type: none"> • Niukat resurssit • Saavutettavuus • Heikko asema päätöksenteossa • Yleisöhaasteet • Heikko talousekosysteemi	<ul style="list-style-type: none"> • Rahoitusleikkaukset • Väestökehitys • Eriarvoistuminen • Ilmastonmuutos • Toimijoiden kuormitus

5. STRATEGISET KÄRJET 2026–2030

Strategiset kärjet on priorisoitu siten, että niiden avulla keskitetään rajalliset resurssit vaikuttavimpiin kokonaisuuksiin. Kaikkia toimenpiteitä ei toteuteta samanaikaisesti, vaan painopisteitä ohjataan strategiakauden aikana vaikuttavuuden, resurssien ja kumppanuuksien perusteella.

Strategiset kärjet toteutetaan Agenda 2030:n kestävä kehityksen tavoitteita tukien. Kulttuurilla edistetään erityisesti hyvinvointia, osallisuutta, yhdenvertaisuutta, kestävää yhdyskuntakehitystä ja kumppanuuksia.

Keski-Pohjanmaan kulttuuristrategian strategiset kärjet 2026–2030 ovat seuraavat:

- 1) Koordinaation selkeyttäminen ja pysyvät rakenteet – maakunnallinen yhteistyöfoorumi, roolit ja vastuut selviksi, päällekkäisyyksien vähentäminen
- 2) Maakunnallinen kulttuuribrändi ja yhteinen viestintä – identiteetin sanoittaminen, näkyvyys ja markkinointi sekä palveluiden löydettävyys (yhteinen alusta)
- 3) Saavutettavuus ja yhdenvertaisuus – alueellinen kattavuus, työikäisten ja maahanmuuttajien osallistuminen, matalan kynnyksen mallit
- 4) Kulttuurihyvinvointi ja sote-yhteistyö – kulttuurihyvinvointisuunnitelma ja pilotit (kulttuurilähete, yhteistyö järjestöjen kanssa)
- 5) Luova talous, kulttuurimatkailu ja elinvoima – ekosysteemin ja tuotteistuksen vahvistaminen, julkisen taiteen ohjelma

Seuraavissa alaluvuissa määritellään kunkin strategisen kärjen osalta tavoitteet, toimenpiteet, mittarit ja vastuut. Lisäksi strategisiin kärkeihin sisältyy läpileikkaavana teemana kulttuuriperintö ja identiteetti, jota käsitellään viimeisessä alaluvussa.

5.1 Koordinaation selkeyttäminen ja pysyvät rakenteet

Tavoite: Maakunnallinen kulttuuriyhteistyö on jatkuvaa, koordinoitua ja vaikuttavaa.

Toimenpiteet 2026–2027:

- Parannetaan ja kehitetään Keski-Pohjanmaan kulttuuriyöryhmän toimintaa (2–3 kokousta/vuosi)
- Määritellään roolit ja vastuut (maakuntaliitto, kunnat, Soite, oppilaitokset, järjestöt)
- Laaditaan toimenpidesuunnitelma (päivitys kahden vuoden välein).

Mittarit: Foorumin osallistujamäärä ja edustavuus; toimenpidesuunnitelman toteutusaste.

Vastuut: Maakuntaliitto (koord.), kunnat (toteutus), Soite (kulttuurihyvinvointiyhteys), kulttuurilaitokset ja järjestöt (sisällöt).

5.2 Maakunnallinen kulttuuribrändi ja yhteinen viestintä

Tavoite: Keski-Pohjanmaalla on tunnistettava kulttuuribrändi ja yhteinen viestintämalli, joka parantaa näkyvyyttä, saavutettavuutta ja matkailullista vetovoimaa.

Toimenpiteet 2026–2028:

- Käynnistetään maakunnallinen brändi-/identiteettityö (identiteettikartoitus, ydinviestit, visuaaliset linjat)
- Luodaan yhteinen kulttuuriviestinnän alusta (hakukelpoinen tapahtuma- ja palvelukoonti, huomioi yhdistykset)
- Kehitetään kulttuuripaketit yhdessä matkailutoimijoiden kanssa (esim. hotelli + museo/teatteri/konsertti)

Mittarit: Brändihankkeen tuotokset; alustan kävijätilastot; kulttuurimatkailun yöpymiset ja myynti.

Vastuut: Maakuntaliitto (koord.), kunnat ja Visit-toimijat, kulttuurilaitokset, yritykset.

5.3 Saavutettavuus ja yhdenvertaisuus

Tavoite: Kulttuuripalvelut ovat alueellisesti kattavia ja eri kohderyhmiä tavoitettavia. Erityishuomio työkäisiin ja maahanmuuttajiin.

Toimenpiteet 2026–2029:

- Vahvistetaan kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmien kattavuutta (yhteys Lykkyy ja Barkiin)
- Lisätään matalan kynnyksen osallistumismalleja (kiertävät sisällöt, lähiö- ja kylätoiminta, digihybridit)
- Kehitetään kohdennettuja viestintä- ja lipputuotteita (mm. Kaikukortin laajennusmahdollisuudet yhteistyössä sote-toimijoiden kanssa)

Mittarit: Kulttuurikasvatussuunnitelmien kattavuus; osallistumisluvut kohderyhmittäin; saavutettavuuskyselyt; Kaikukortin käyttö.

Vastuut: Kunnat (päävastuu), Lykky & Barki, kulttuurilaitokset, järjestöt, Soite (erityisryhmät).

5.4 Kulttuurihyvinvointi ja sote-yhteistyö

Tavoite: Kulttuurihyvinvointi integroidaan suunnitelmallisesti hyvinvointialueen palveluihin ja kuntien ennaltaehkäisevään työhön.

Toimenpiteet 2026–2028:

- Otetaan käyttöön maakunnallinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma (Soite + kunnat)
- Toteutetaan pilotit (kulttuurilähetteet, erityisryhmien vapaa pääsy/alennusmallit)

- Koulutetaan sote-henkilöstöä kulttuurin hyödyntämiseen

Mittarit: Kulttuurilähetteen määrä; osallistujien hyvinvointikokemukset (laadulliset mittarit); raskaiden palvelujen käytön muutostrendit (pitkittäisseuranta).

Vastuut: Soite (koordinaatio), kunnat, kulttuurilaitokset ja järjestöt.

5.5 Luova talous, kulttuurimatkailu ja elinvoima

Tavoite: Luovien alojen ja kulttuurimatkailun ekosysteemi vahvistuu ja monipuolistaa alueen elinkeinoelämää.

Toimenpiteet 2026–2030:

- Rakennetaan luovan talouden ekosysteemimalli (yritysyhteistyö, tilat, tuotantoinfra, hanke-neuvonta)
- Tuotteistetaan festivaali- ja tapahtumaketjuja (polut/paketit, sesonkien jatkaminen)
- Laaditaan maakunnallinen julkisen taiteen ohjelma (prosenttiperiaate, kaupunki- ja alue-suunnittelu)

Mittarit: Luovien alojen toimipaikat ja liikevaihto; kulttuurimatkailun yöpymiset ja kävijäkulutus; julkisen taiteen toteutusten määrä.

Vastuut: Maakuntaliitto (koord.), kunnat, yritykset ja matkailutoimijat, kulttuurilaitokset.

5.6 Kulttuuriperintö ja identiteetti (läpileikkaava strateginen voimavara)

Keski-Pohjanmaan kulttuuriperintö on maakunnan identiteetin keskeinen resurssi. Niin aineeton kuin aineellinen kulttuuriperintö sekä rakennuskulttuuri muovaavat ratkaisevasti maakunnan kokemuksellista olemusta ja paikallista omaleimaisuutta. Kulttuuriperintö muodostaa merkittävän sivistyksellisen, sosiaalisen ja taloudellisen voimavaran, jonka vaaliminen ja kehittäminen edellyttävät pitkäjänteistä ja suunnitelmallista toimintaa.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja kulttuuriperintökohteet muodostavat maakunnallisen varannon osana kansallista kulttuuriperintöä. Näiden kohteiden säilyminen ja elinvoimainen käyttö edellyttävät sekä asiantuntemusta että rahoitusinstrumenttien joustavaa ja kohteiden erityispiirteet huomioivaa hyödyntämistä.

Tavoite: Kulttuuriperintö vahvistaa Keski-Pohjanmaan identiteettiä, yhteisöllisyyttä ja kestävä elinvoimaa.

Keskeiset toimenpiteet:

- Vahvistetaan kulttuuriperintökohteiden tunnettuutta ja ymmärrystä niiden paikallisesta, maakunnallisesta ja valtakunnallisesta merkityksestä.

- Tunnistetaan kriittiset kulttuuriperintökohteet ja niihin kohdistuvat riskit sekä käynnistetään toimenpiteitä niiden säilymisen turvaamiseksi.
- Varmistetaan rahoitusinstrumenttien käytettävyys kohteiden ehdoilla, tavoitteena kulttuuriperinnön uusi elinvoimainen käyttö.
- Tuodaan kulttuuriperintö osaksi oppimisympäristöjä, kulttuurikasvatusta ja nykyaikaisia esitysmuotoja.
- Edistetään yhteisöjen, yhdistysten ja yksilöiden osallistumista aineettoman kulttuuriperinnön tunnistamiseen, dokumentointiin ja kansalliseen luettelointiin osana elävän perinnön tunnettuuden ja omistajuuden vahvistamista.

Kulttuuristrategia ja Agenda 2030

Kulttuuristrategia tukee YK:n kestävän kehityksen tavoitteita erityisesti seuraavilla osa-alueilla:

Tavoite 3 – Hyvinvointi: kulttuurihyvinvointi ja sote-yhteistyö

Tavoite 4 – Laadukas koulutus: kulttuurikasvatus ja taiteen perusopetus

Tavoite 10 – Eriarvoisuuden vähentäminen: saavutettavuus ja osallisuus

Tavoite 11 – Kestävät yhteisöt: kulttuuriympäristöt ja julkinen taide

Tavoite 17 – Kumppanuudet: maakunnalliset, kansalliset ja eurooppalaiset verkostot

Keski-Pohjanmaa seuraa ja tukee kansainvälistä keskustelua kulttuurin roolista osana kestävästä kehityksestä, mukaan lukien SDG 18 – kulttuuritavoitetta koskeva aloite. Maakunnassa voidaan vapaaehtoisesti pilotoida kulttuurivaikutusten raportointia osana olemassa olevia seurantakäytäntöjä.

6. Koulutus, osaaminen ja ammatti-ekosysteemi

Tavoitteena on vahvistaa Keski-Pohjanmaan asemaa kansainvälisesti tunnistettavana kulttuurimaakuntana sekä lisätä aktiivista osallistumista eurooppalaisiin verkostoihin, ohjelmiin ja yhteistyöhankkeisiin

Varmistetaan taiteen perusopetuksen saatavuus koko maakunnassa ja koulutusjatkumo perusopetuksesta korkeakouluihin (Kpedu, Keski-Pohjanmaan konservatorio, Centria, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, kansanopisto, Taito Keski-Pohjanmaa ry, Lastenkulttuurikeskus Lykky, lastenkulttuuriverkosto Barki, Näppäripedagogiikka).

Parannetaan taiteilijoiden työskentelyolosuhteita (työtilat, tuotantoverkostot, galleria- ja näkyvyysrakenteet; huomio erityisesti kuvataide).

Vahvistetaan VOS-toimijoiden asemaa (Keski-Pohjanmaan Kamariorkesteri, Kokkolan kaupunginteatteri, Tallari/Kansanmusiikki-instituutti, K.H. Renlundin museo) ja niiden alueellista vaikuttavuutta.

Maakunnan oppilaitoksia ja tutkimustoimijoita kannustetaan vahvistamaan kulttuuriin ja luoviin aloihin liittyvää soveltavaa tutkimusta ja TKI-toimintaa, jotka tukevat kulttuuripolitiikan kehittämistä, vaikuttavuuden osoittamista ja rahoitusmahdollisuuksia.

Taiteilijoiden ja luovien alojen ammattilaisten toimeentulo ja ansaintarakenteet

Keski-Pohjanmaan kulttuuristrategian keskeisenä tavoitteena on parantaa taiteilijoiden ja luovien alojen ammattilaisten toimintaedellytyksiä ja toimeentuloa. Tämä edellyttää koulutuspolkujen lisäksi toimivia ansaintamalleja, tuotanto- ja välittäjä rakenteita sekä liiketoiminta-, sopimus- ja teki-jänoikeusosaamisen vahvistamista.

Strategiassa tunnustetaan väliportaan toimijoiden – kuten tuottajien, managerien, agenttien, galleristien ja muiden välittäjien – merkitys luovan työn kestäväälle ansainnalle. Näiden rakenteiden vahvistaminen tukee sekä paikallista ammattikenttää että luovan talouden kasvua alueella. Digitalisaation ja tekoälyn vaikutukset luovaan työhön huomioidaan osana osaamisen kehittämistä

7. KULTTUURISTRATEGIAN RESURSSIT JA TOTEUTUS

7.1. Rahoitus ja resurssit

Toteutus perustuu monilähteiseen rahoitukseen: kuntien määrärahat, maakuntaliiton kehittämishoito, hyvinvointialueen kulttuurihyvinvointipanokset, valtionavustukset (OKM, Taike), alue- ja EU-ohjelmat sekä säätiöt ja rahastot. Yksityisen sektorin kumppanuuksia kehitetään pitkäjänteisesti. Pysyvät palvelut eivät nojaudu hankkeisiin, mutta kehittämishankkeet mahdollistavat uudistumisen.

Rahoituslinjaukset 2026–2030: Monipuolistetaan rahoituslähteitä ja vahvistetaan hankeneuvontaa; kytetään kulttuurihyvinvointisuunnitelman toimet osaksi hyvinvointialueen budjetointia; rakennetaan yritys yhteistyön malli (sponsorointi, kumppanuudet, yhteiset tuotteet).

7.2. Roolit ja kumppanuudet

Kuva 1. Kulttuuristrategian toimijat.

Maakuntaliitto: strategian koordinaatio, edunvalvonta, brändi-/viestintähankkeen omistajuus, kulttuurifoorumin koollekutsuja

Kunnat: paikallinen toteutus (kulttuurikasvatus, tapahtumat, palvelut, julkinen taide), tilat ja infrastruktuuri

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soite: kulttuurihyvinvointisuunnitelma ja integraatio soteen

Kulttuurilaitokset ja verkostot: sisällöt, saavutettavuus, yleisötyö, kansainvälisyys

Oppilaitokset: koulutuspolut, osaamisen kehittäminen, TKI-yhteistyö

Järjestöt ja kolmas sektori: yhteisöllisyys, osallisuus, matalan kynnyksen toiminta

Yritykset, luovan talouden toimijat ja matkailu: tuotteistus, paketointi, yhteismarkkinointi sekä uusien ansaintamallien kehittäminen

Keskeisiä alueellisia kokonaisuuksia ovat muun muassa Kokkolan ja Kaustisen seutukunnat, joiden vahvuudet tukevat koko maakunnan kulttuurista elinvoimaa ja kansallista näkyvyyttä.

7.3. Seuranta ja arviointi

Indikaattorit (vuosiraportointi, määrällinen + laadullinen):

- osallistujamäärät ja tavoitavuus
- käyttäjäkokemukset ja laadulliset vaikutusmittarit
- kuntien kulttuuritoiminnan nettokustannukset €/asukas
- luovien alojen työllisyys ja yritystoiminta
- kulttuurikasvatussuunnitelmien kattavuus
- palvelujen alueellinen kattavuus
- kulttuurihyvinvointisuunnitelman eteneminen

Päivityskäytäntö: toimenpidesuunnitelma päivitetään kahden vuoden välein; väliarviointi vuosittain osana maakuntaohjelman seurantaa; osallistava arviointi sidosryhmien ja asukkaiden kanssa.

Kulttuuritiedon ja vaikuttavuuden kehittäminen

Kulttuuristrategian toimeenpanoa ja vaikuttavuutta seurataan määrällisten ja laadullisten indikaattoreiden lisäksi kehittämällä kulttuuritiedon ja arvioinnin käytäntöjä. Keski-Pohjanmaalla hyödynnetään valtakunnallista tutkimus- ja tilastotietoa (mm. Cupore, Tilastokeskus, OKM) sekä paikallista ja kokemuksellista tietoa päätöksenteon tukena. Seurannassa hyödynnetään myös taloudellisia mittareita, kuten kulttuuripalvelujen lipputuloja, kävijäkulutusta ja tapahtumien aluetaloudellisia vaikutuksia.

Tiedolla johtaminen vahvistaa kulttuurin asemaa maakunnallisessa edunvalvonnassa ja mahdollistaa kulttuurin hyvinvointi-, elinvoima- ja osallisuusvaikutusten näkyväksi tekemisen. Seuranta toteutetaan osana maakuntaohjelman ja hyvinvointialueen arviointikäytäntöjä.

7.4. Aikataulu 2026–2030 (tiekartta)

Kuva 2. Tiekartta 2026–2030.

2026: Kulttuurifoorumi ja kulttuurityöryhmä; toimenpidesuunnitelma 1; brändi/identiteettihankkeen käynnistys; kulttuurihyvinvointisuunnitelman käyttöönotto; saavutettavuuspilotit.

2027: Viestintäalustan MVP; kulttuuripaketit pilottina; sote-yhteistyön koulutukset; julkisen taiteen ohjelman valmistelu.

2028: Toimenpidesuunnitelma 2; brändin käyttöönotto; ekosysteemimalli luoville aloille; julkisen taiteen ohjelman jalkautus.

2029: Arviointipainotteinen vuosi; saavutettavuuden laajennukset (uudet kohderyhmät, digihybridit); kulttuurimatkailun paketoinnin skaalaus.

2030: Vaikuttavuusarviointi ja uuden kauden (2031–2035) valmistelun käynnistys.

7.5. Riskit ja hallintatoimet

Riski	Hallintatoimi
rahoitusleikkaukset	rahoituslähteiden monipuolistaminen, kumppanuudet, priorisointi (kärjet ja vaikuttavimmat toimet)
koordinoinnin pirstaleisuus	kulttuurifoorumin juurruttaminen ja selkeät vastuut
saavutettavuus- ja yleisöhaasteet	kohdennetut toimet työikäisille ja muuttajille, matalan kynnyksen kokeilut, alennus-/korttimallit
toimijakentän kuormitus	hallinnollisen taakan keventäminen (yhteiset työkalut, hakuneuvonta)

Liite A. Ristiinviittaustaulukko: Strategian toimet ↔ Maakuntaohjelma 2026–2029

Strateginen toimi	Kytkeä maakuntaohjelmaan 2026–2029	Päävastuu
Kulttuurifoorumi ja sihteeristö	Hyvinvoiva asukas ja yhteisö (kumppanuus ja osallisuus)	Maakuntaliitto + kunnat
Brändi- ja viestintähanke	Monipuoliset elinkeinot (luova talous, matkailu)	Maakuntaliitto + Visit + toimijat
Viestintäalusta	Kestävä elinympäristö (digitaalinen saavutettavuus)	Maakuntaliitto + kunnat
Kulttuurihyvinvointisuunnitelma	Hyvinvoiva asukas ja yhteisö (HYTE)	Soite + kunnat
Kulttuuripaketit	Monipuoliset elinkeinot (matkailu, palveluketjut)	Kunnat + yritykset
Julkisen taiteen ohjelma	Kestävä elinympäristö (elinympäristön laatu)	Kunnat
Luovan talouden ekosysteemi	Monipuoliset elinkeinot (S3/TKI-kytkentä)	Maakuntaliitto + oppilaitokset